

Reaalne absurd

Armin Kõomägi „Minu Mustamäe“
Tuum, 2013

Iga raamat on materiaalsel kujul mitmetahuline. Palju harvem on mõni teos seda ka oma sisu poolest. „Minu Mustamäe“ kuulub just nende haruldaste kilda. Ühtede ja samade kaante vahel leiduvad erinevatelt tasanditelt pärinevad tekstid nii sisu, stiili kui ka eesmärgi poolest. Reaalsus on segunenud sürrealismiga ja humoorikus tõsise kriitikaga. Mõne reisiraamatuga rändab lugeja läbi terve kontingendi, selle teosega aga läbi mitmete kirjandusdimensionide.

Teose esimesed leheküljed. *Black-box*'i-laadne lava ilmub prožektorite valguses nähtavale ja algab stseen mehest, kes sõidab jalgrattaga Mustamäele vanu aegu meenutama. Tegevustik paelub lugeja tähelepanu ning hetkel, kui jõutakse jutustusesse süveneda ja mingil määral ära harjuda, kustub valgus ja taaskord võtab maad pimedus: lugu lõppes. „Vau, kui efektne!“ jõuab peast läbi käia mõte ning juba algab järgmine novell, sest põnevus ei lase hetkekski peatuda. Kordub sama rutiin, kuid järgneva loo sisu ja selle esitamise stiil on midagi täiesti uut. Ajapikku võib lugeja ootamatustega harjuda, kuid siiski pole monotoonsusest või stabiilsest tegevustikumustrist teose lõpuni jälgegi.

„Minu Mustamäe“ koosneb kahest lugudepõimikust, millest esimese temaatikaks on elu ja olu Mustamäel. Kõnealust linnaosa on autor kirjeldanud nii tõepäraselt ja elavalt, et ka inimestel, kes pole seda elurajooni kordagi külastanud, tekib silme ette päris erk ja tundeküllane pilt sealsetest toimingutest. Tähelepanelikum lugeja märkab, et erinevates novellides korduvad mitmed tegelased. Kõomägi ei jutusta nendest ainult kindlate piirjoontega lugu, vaid annab ka vihjeid, milline on antud tegelaskujude tulevik. Novellid, mis algselt tunduvad iseseisvad, moodustavad lõppkokkuvõttes erinevate vaatenurkade killukeste abil terviku – objektiivse Mustamäe.

Teine novellidekomplekt on kokku seotud pealkirjaga „Muud lood“, mis justkui viitaks nende suvalisusele ja üksteisega haakumatusale. Siiski esineb teose teises pooles sisalduvates lugudes ühiseid jooni. Peamiseks teemaks võiks pidada ilukirjanduslikku meediat, sest nendes jutustustes leidub peaaegu sama annus kuulsusi, kriminaalsust, poliitikat ja ühiskondlikke probleeme nagu ajakirjanduseski. Kummalises loos diivanil aset leidnud lennukiõnnetusse sattunud Tunne Kelam ja Türgi presidendi püüdlused lihtsustada oma riigi ühinemist Euroopaga on vaid üksikud näited paljude seast.

Metafoorid ja puhas sürrealism, mille sügavama mõtte otsimine osutub tõenäoliselt vaevarikaks ja tänamatuks tööks, on A. Kõomäe teoses niivõrd tihedalt põimunud, et nendel kahel on peaaegu võimatu vahet teha. Ühiskonnakriitilisus ja absurd on samas kastis ning nende sorteerimine on lugeja õlule jäetud, mis iseenesest pole halb, sest stimuleerib kirjatükke tarbiva inimese mõttetööd, kuid laisemad lugejad võivad seda pidada tülikaks. Samas pole see tegelikult probleemiks, sest väljendite ja autori mõttekäikude lahkamist võib vältida,

paigutades kõik tagamõtteta sürrealismi sildi alla, ning sel viisil muuta ka kõige keerulisemad ideed lihtsaks meelelahutuslikuks lugemiseks.

Kõomäe kõnepruugist õhkub sõbralikku suhtumist lugejatesse. Ta ei tekita tavapärasest olukorda, kus kirjanik on pjeestaalil ja tema teose kätte võtnud inimesed püüavad talle alt üles vaadates tema mõtteavaldusi tõlgendada. „Minu Mustamäe“ autor ei jäta endast üleolevat muljet, vaid mitmeid kordi pöördub otse lugeja kui võrdväärse poole. Selline familiaarsus areneb puhuti piinlikult ausaks otsekohesuseks, mis, sisaldades mõningaid tooreid nilbusi, paneb natukenegi viisaka mõttemaailmaga inimese pealtnägijate puudumisele vaatamata punastama.

Seda teost võib näha ka kui andekat viisi, kuidas enda kriitilisi mõtteavaldusi välja öelda ja ennast absurdsete idiootsuste (mille autor on suutnud sõnastuse abil omapäraselt originaalseks muuta) kirja panemise kaudu välja elada. Järsud ebaloogilised lõpud ja ükskõiksed segadusseajavad elemendid viitavad, et autor on kirjutamishetkel jätnud endale vabaduse teha, mida vaid hing ihaldab. Kõige säravam näide on siinkohal novell „Viha“, kus ülepaisutatud lõpp ajaks tundlikuma lugeja täiesti marru, kui poleks selgelt arusaadav, et säärast efekti ongi taotletud.

Eesti keel on Kõomäe kätes kui plastiliin, millest ta oskuslikult nii teravmeelsusi kui ka poeetilisust voolib. Mõne korrektsust pooldava inimese arvates võib selline keelekasutus olla liiga vaba, kuid sellega kaasnev meelelahutus on vaieldamatult väga heal tasemel. Tuleb vaid oma kriitilise meele piirid natukene lõdvemaks lasta ja lubada ka esialgu veidi tobedate väljendite voolul ennast nende originaalsuse südamikuni kanda. Skeptiline suhtumine loetusse pole halb, kuid antud teose puhul võib selle üledoos lihtsalt autori edasiantava mõtte seedimist takistada.

Armin Kõomägi on eesti kirjanik ja ärimees. Tema looming koosneb põhiliselt omapärasest stiilis kirjutatud lühijuttudest ning 2006. aastal sai ta Tuglase novelliauhinna. „Minu Mustamäe“ on tema viies avaldatud teos. Tema kirjutistes on midagi heinsaarelikku, kuid nende kahe autori vahel on suur erinevus. Heinsaar kipub laskuma poeetilistesse süreaalmaailmadesse, samas kui Kõomägi püsib igapäevases olustikus. Kõomäelikkude teksti võiks nimetada reaalseks absurdiks, mis lisaks meelelahutusele ka palju mõtteainet pakub.

Karolin Kelpman
Hugo Treffneri Gümnaasium
11.b klass
Juhendaja: Liisa Tepp